

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Windmolen van het Lindeke in Ledegem (Sint-Eloois-Winkel)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Windmolen van het Lindeke, Ledegem (Sint-Eloois-Winkel),
Tuileboomstraat zonder nummer – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/36010/102.1

8/06/2022

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Historiek van het beschermings- en beheersdossier	4
1.3.1.	Bescherming als monument.....	4
1.3.2.	Beheer.....	5
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.	Evaluerend gedeelte	6
2.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	6
2.1.1.	Algemeen.....	6
2.1.2.	Verlies erfgoedwaarden.....	6
2.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	7
2.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	7
2.4.	Juridische toestand.....	7
2.4.1.	Adres en kadaster	7
2.4.2.	Onroerend Erfgoed	7
2.4.3.	Omgeving	8
2.4.4.	Natuur en Bos.....	8
3.	Bronnen	8
4.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	8
4.1.	Omgevingsplan	8
4.2.	Fotobijlage	8
4.3.	Documentatie	8
4.4.	Inspectierapport Monumentenwacht Vlaanderen	8

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit dossier werd opgemaakt naar aanleiding van een typologisch-thematisch evaluerend onderzoek naar windmolens in Vlaanderen.

De Vlaamse Regering heeft zich in het Regeerakkoord (2019-2024) als doel gesteld om te onderzoeken of het behoud van het beschermd erfgoed geslaagd is. De herevaluatie van windmolens (2020-2021) diende hierbij als één van de pilootprojecten. Alle bewaarde traditionele windmolens in Vlaanderen werden in het kader van dit project geherevalueerd binnen een thematisch-typologisch toetsingskader en op basis van de huidige erfgoedwaarden en criteria. De resultaten en methodologie van dit onderzoek zijn terug te vinden in het gepubliceerde rapport: [Tussen hemel en aarde. Een herwaardering van het windmolenerfgoed in Vlaanderen](#).

Op basis van dit onderzoek zijn vijf opheffingsdossiers van beschermde windmolens (al dan niet met hun omgeving), evenals één opheffingsdossier van een beschermde molenaarswoning en één opheffingsdossier van een beschermde molenomgeving toegevoegd aan de beschermingskalender 2022. Dit dossier betreft de opheffing van de bescherming als monument van de Windmolen van het Lindeke in Ledegem (Sint-Eloois-Winkel).

1.1. Situering

De als monument beschermde Windmolen van het Lindeke stond aan de Tuileboomstraat (ter hoogte van huisnummer 59) in Sint-Eloois-Winkel, deelgemeente van Ledegem (West-Vlaanderen). De houten standaardmolen rustte er op vier teerlingen, maar werd in 1971 geveld door een storm en gedemonteerd. Achteraf werden ook de teerlingen weggenomen. De heropbouw in de Muizelstraat, waarvoor Onroerend Erfgoed in 2000 toelating gaf, vond niet plaats.

De Windmolen van het Lindeke werd op 8 juli 1970 bij koninklijk besluit beschermd als monument.

1.2. Historisch overzicht¹

Oorspronkelijk stond de houten standaardmolen in Emelgem. In 1920 werd de windmolen, die vermoedelijk (volgens een inscriptie) tot 1720 teruggaat, overgebracht naar de huidige molensite in Sint-Eloois-Winkel. De molen bleef in bedrijf tot 1958. In 1961 werd de molen aangekocht door de gemeente en in 1966-1967 gerestaureerd. Een storm in juni 1971 haalde de standaardmolen neer (zie foto's in documentatiebijlage).

1.3. Historiek van het beschermings- en beheersdossier²

1.3.1. Bescherming als monument

De Windmolen van het Lindeke werd op 8 juli 1970 bij koninklijk besluit beschermd als monument omwille van zijn historische waarde en artistieke waarde.

¹ Gebaseerd op AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020: *Lindemolen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/200679> (geraadpleegd op 11 januari 2022).

² Tenzij anders vermeld is dit gebaseerd op het archief van Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, Lindemolen (of Windmolen van het Lindeke) Ledegem (Sint-Eloois-Winkel).

Nadat de windmolen tijdens de Tweede Wereldoorlog, in 1940, door beschietingen zwaar was beschadigd, had de gemeente Sint-Eloois-Winkel in 1943 geïnformeerd naar de mogelijkheid van een bescherming van de molen. Hierop volgde in 1944 een positief advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) en in 1946 van de provincie West-Vlaanderen. Ook de eigenaar diende geen bezwaar in. Intussen was de molen in 1944 opnieuw windmaalvaardig gemaakt. Drie jaar nadat de molen in 1958 buiten bedrijf werd gesteld, kocht de gemeente de molen aan. Het jaar daarop, in 1962, richtte de gemeente opnieuw een verzoek aan de KCML om de molen te laten beschermen. In 1970 werd de molen, die intussen in 1966-1967 in opdracht van de gemeente was gerestaureerd, bij koninklijk besluit beschermd als monument omwille van zijn historische en artistieke waarden.

1.3.2. Beheer

De Windmolen van het Lindeke, die op het ogenblik van de bescherming in 1970 in een zeer goede staat verkeerde, waaide echter nauwelijks een jaar later, in juni 1971, om. De molen werd gedemonteerd en de nog bruikbare molenonderdelen, in het bijzonder de standaard, de steenbalk, de twee bovenwielen, de kamwielen en de molenstenen, werden geborgen in afwachting van de restauratie.³ Een opmeting van deze onderdelen door Gabriël Houthoofd volgde in 1992.⁴ Na diverse mislukte pogingen werd uiteindelijk in 1998 een restauratiedossier ontvankelijk verklaard en in 1999 betoelaagd. In 2000 werden de werken, waarbij de molen op een door de gemeente aangekocht perceel in de nabijgelegen Muizelstraat zou worden heropgebouwd, gestart maar een ingebrekestelling en uiteindelijke faling van de aannemer legden de werf definitief stil. Latere pogingen om de restauratie herop te starten alsook om de molen samen met het goedgekeurde restauratiedossier en de toegekende restauratiepremie over te dragen aan de gemeente Heuvelland en de vzw Folkfestival mislukten. In 2008 werd meegedeeld dat de in 1999 vastgelegde premie geannuleerd was. Intussen was in 2006 ook gebleken dat van de oorspronkelijke molenonderdelen nog hoogstens 20 procent bewaard was gebleven. Daartoe behoorden onder andere de standaard, die volgens correspondentie van molendeskundige Alfred Ronse met de KCML van 1515 dateert, en een van 1777 daterend vangwiel met inschriften en houtsnijwerk. Sinds de storm van 1971 waren de gedemonteerde molenonderdelen immers lange tijd buiten gestapeld op het molenperceel in de Tuileboomstraat. Omstreeks 1990 bevonden de molenrestanten zich tijdelijk in een loods in de Gullegemsestraat. Daarna werden de overblijfsels buiten bewaard nabij de Technische Dienst van de gemeente in de Roeselarestraat.⁵ Bij een inspectie van Monumentenwacht West-Vlaanderen in januari 2020 bleek van alle molenonderdelen enkel de standaard nog aanwezig. Het waardevolle vangwiel bleek zoek. Alle andere molenonderdelen waren dermate gerot dat ze waren afgevoerd. Ook de standaard verkeert intussen in een zeer slechte toestand. Diepe barsten en houtrot zorgen ervoor dat de standaard zich bij hergebruik enkel nog kan laten verzagen voor kleinere molenonderdelen.

Omdat de teloorgang van de windmolen door een calamiteit, de storm van 3 juni 1971, was ingegeven, werd ten aanzien van de eigenaar geen handhavingstraject opgestart.

³ DEVLIEGHER L. 1971, 365-369.

⁴ Zie: HOUTHOOFD G. 2020: Opgemeten onderdelen van de Lindemolen in Sint-Eloois-Winkel. In: *Molenecho's*, 48, 4, 179-184.

⁵ MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN 2020: 51503/2020/M - Windmolen van het Lindeke Sint-Eloois-Winkel, 1.

Vanuit de thematisch-typologische herevaluatie van het windmolenerfgoed in Vlaanderen (2020-2021) werd voor deze windmolen een opheffing van de bescherming voorgesteld.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt, is vastgesteld tijdens een inspectiebezoek op 15 januari 2020 van Monumentenwacht West-Vlaanderen en een plaatsbezoek op 9 februari 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de huidige toestand van het onroerend goed.

De standaard, het enige nog bewaarde onderdeel van de in 1971 gedemonteerde molen, wordt momenteel bewaard bij de Technische Dienst van de gemeente Ledegem op het adres Roeselarestraat 2B in Rollegem-Kapelle. Het rapport dat Monumentenwacht West-Vlaanderen opmaakte naar aanleiding van haar inspectie op 15 januari 2020 in opdracht van het agentschap Onroerend Erfgoed, vermeldt met betrekking tot de bewaringstoestand van dit molenonderdeel dat *"de klauwen en de stormpin zijn afgebroken" en "het hout diepe barsten vertoont en plaatselijk rot is. De staak kan zeker niet meer opnieuw gebruikt worden. Er kunnen eventueel kleinere onderdelen uit het hout gezaagd worden"*.⁶

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

2.1.1. Algemeen

Als houten standaardmolen met open voet vult de molen op Vlaams niveau typologisch geen hiaat in het beschermd molinologisch erfgoed. Bij de gemeente Ledegem is momenteel ook geen bereidheid om de standaardmolen herop te richten. Een heropbouw in de oorspronkelijke molenbiotoop in de Tuileboomstraat is niet meer mogelijk. Op het perceel werd intussen omstreeks 2005 een woning gebouwd. Een verplaatsing naar de Muizelstraat, waarmee Onroerend Erfgoed zich in 2000 akkoord verklaarde, is evenmin nog aan de orde.

2.1.2. Verlies erfgoedwaarden

Artikel 6.2.1, 1° van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 stelt dat de Vlaamse Regering een besluit tot definitieve bescherming geheel of gedeeltelijk kan wijzigen of opheffen als de erfgoedwaarden van het beschermde goed onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan. Bij de Windmolen van het Lindeke in de Ledegemse deelgemeente Sint-Eloois-Winkel zijn de erfgoedwaarden verloren gegaan.

Op het moment van de bescherming in 1970 verkeerde de windmolen in een goede bouwfysische toestand. De in 1958 buiten bedrijf gestelde molen werd immers in 1966-1967 gerestaureerd. Een storm op 3 juni 1971 blies de standaardmolen echter omver. Ingevolge deze calamiteit diende de houten molen gedemonteerd te worden. De molenonderdelen

⁶ MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN 2020: 51503/2020/M - Windmolen van het Lindeke Sint-Eloois-Winkel, 3-4.

werden gestapeld in afwachting van de restauratie. Deze werd uiteindelijk in 2000 opgestart maar door allerlei moeilijkheden nooit uitgevoerd. De berging van de gedemonteerde molenonderdelen in open lucht leidde intussen tot de teloorgang van alle onderdelen, op de standaard na. Daar deze houten staak echter in slechte toestand verkeert, mag de windmolen materieel als volledig verloren beschouwd worden. Door de aantasting en het verlies van de erfgoedkenmerken en -elementen is feitelijk herstel in een originele, goede staat met behoud van de oorspronkelijke materialiteit niet mogelijk.

De bescherming als monument van de Windmolen het Lindeke wordt opgeheven, omdat de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan.

2.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarden zijn reeds volledig verloren gegaan. Het inhoudelijk verslag bij het opheffingsdossier registreert de erfgoedwaarden die verloren zijn gegaan voldoende. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist. Gezien de datering van 1515 die aan de standaard wordt toegeschreven, wordt aanbevolen om het restant ervan te behouden en ter beschikking te stellen voor te publiceren wetenschappelijk (dendrochronologisch) onderzoek.

2.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

Het kadastraal perceel gevat door de opheffing is opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Adres en kadaster

De Windmolen van het Lindeke werd beschermd als monument met volgende adresgegevens: te Sint-Eloois-Winkel (provincie West-Vlaanderen), bekend ten kadaster: Sint-Eloois-Winkel, sectie B, artikel 1971 nr. 874K.

Vandaag is dat: Tuileboomstraat zonder nummer in Ledegem (Sint-Eloois-Winkel), bekend ten kadaster: Ledegem, 3de afdeling, sectie B, perceelnummer 874/T2.

De kadastrale gegevens van het beschermd onroerend goed werden gewijzigd ten opzichte van het ogenblik van bescherming.

2.4.2. Onroerend Erfgoed

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

De Windmolen van het Lindeke is beschermd als monument:

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/14578>.

De Windmolen van het Lindeke is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed:

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/23723>.

2.4.3. Omgeving

Het beschermde monument Windmolen van het Lindeke is volgens het gewestplan gelegen in gebieden voor ambachtelijke bedrijven en voor kleine en middelgrote ondernemingen.

Een deel van het perceel ligt volgens de RUP 'Toor' in een zone voor bestaande bedrijvigheid.

2.4.4. Natuur en Bos

Het beschermde monument bevindt zich noch in een habitatrictlijngebied noch in een vogelrichtlijngebied.

3. BRONNEN

- Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, lopend archief, Lindemolen (of Windmolen van het Lindeke) Ledegem (Sint-Eloois-Winkel).
- DEVLIEGHER L. 1971: De Lindemolen in Sint-Eloois-Winkel. In: *Biekorf*, 72, 1-2, 365-369.
- HOUTHOOFD G. 2020: Opgemeten onderdelen van de Lindemolen in Sint-Eloois-Winkel. In: *Molenecho's*, 48, 4, 179-184.
- MONUMENTENWACHT WEST-VLAANDEREN 2020: 51503/2020/M - Windmolen van het Lindeke Sint-Eloois-Winkel.
- VANDEWEGHE E., BECUWE F., DE SADELEER S. & DECOODT H. 2021: *Tussen hemel en aarde. Een herwaardering van het windmolenerfgoed in Vlaanderen*, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 187, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022: *Lindemolen* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/200679> (geraadpleegd op 11 januari 2022).
- DENEWET L. 2019: *Lindemolen* [online], <https://www.molenechos.org/molen.php?nummer=821> (geraadpleegd op 19 augustus 2020)

4. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

4.1. Omgevingsplan

4.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

4.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastrmutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.

4.4. Inspectierapport Monumentenwacht Vlaanderen